

CHAPTER 14 DISPENSATIONAL TIME - IDENTITY

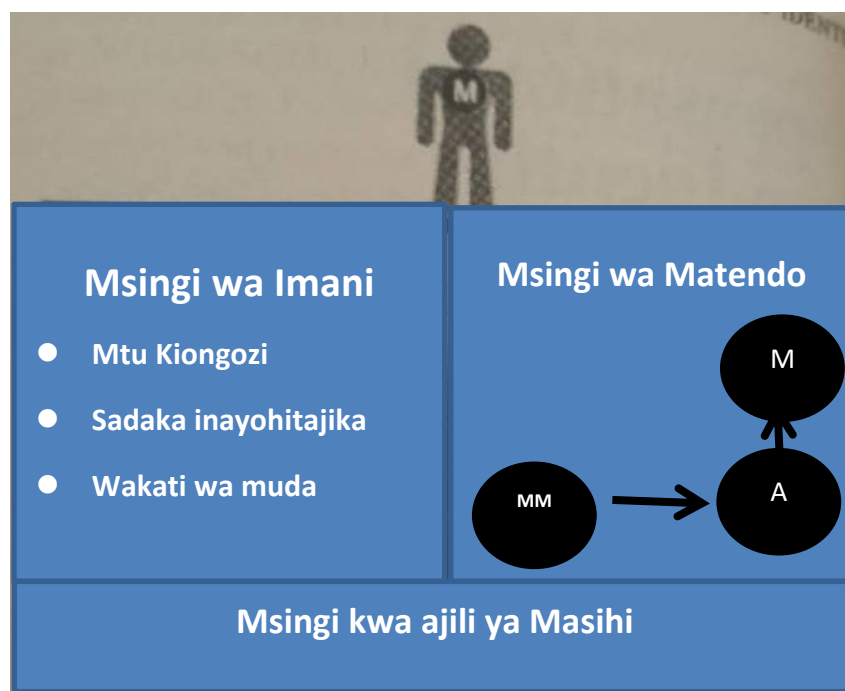
SURA YA 14 TOLEO LA UTAMBUZI WA NYAKATI

I. MASHARTI YA MALIPIZI NA TOLEO LA UTAMBUZI WA NYAKATI

Dhumuni la Toleo la Ukombozi, ambalo ni kukamilisha dhumuni la Uumbaji, linatimizwa kupitia kwa Masihi. Jukumu la mtu wa anguko ni kutayarisha msingi muhimu kwa ajili ya ujio wa Masihi, yaani, msingi kwa ajili ya Masihi. Wajibu huu unahusisha kutekeleza masharti muhimu ya malipizi ili kukomboa msingi wa imani na msingi wa matendo.

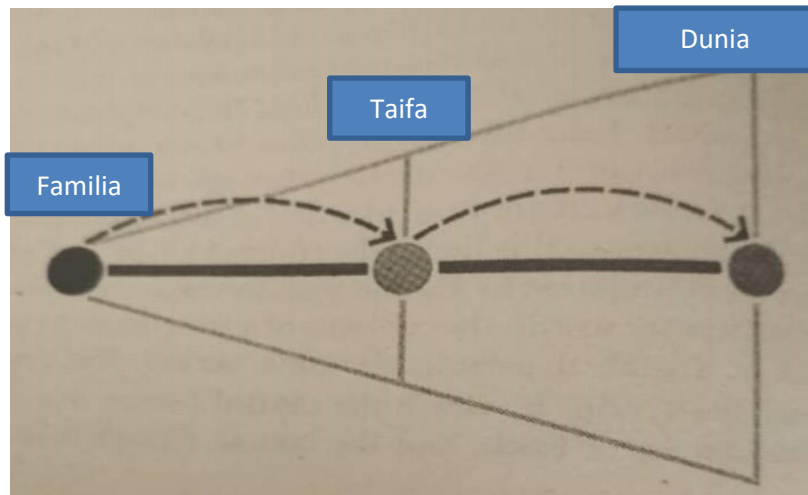
Hutokea nini pale kiongozi mkuu wa Toleo ashindwapo kutimiza wajibu wake wa kutekeleza masharti ya malipizi? Lengo la Toleo la Ukombozi lililaliwa katika akili ya Mungu, ambaye ni wa dhati, na kwa hiyo lengo la Toleo nalo pia ni la dhati na lazima litimizwe (Is. 48:11). Kwa hiyo, kama kiongozi mkuu atashindwa, Mungu huchagua mtu mwingine ili kuendeleza kusudio lake, ingawa hili hurefusha historia ya Toleo. Pale Mungu anapochagua kiongozi mkuu mpya, hali, matukio, na watu wanaomzunguka kiongozi mkuu mpya watakuwa sawia na wale waliokuwepo wakati Mungu anamchagua aliyemtangulia. Hata kama kuna miaka elfu mbili au nne ya mapengo hayo katika historia ya ukombozi, hali sawia matokeo na watu watatokea. Kutokea huku kwa hali zilizopita, matukio na watu huitwa Toleo la Utambuzi wa Nyakati. Tukio la Toleo la Utambuzi wa Nyakati hutokea kulingana na Toleo la Mungu la Ukombozi kupitia malipizi.

Ni vigezo vipi viumbavyo utambuzi wa nyakati katika historia ya Toleo? Jibu lake limo katika juhudi za Mungu na mtu kukomboa msingi kwa ajili ya Masihi kupitia mchakato wa malipizi. Kwa maneno mengine, yaliyomo katika kipindi cha utambuzi wa nyakati kuna kiongozi mkuu, kipindi cha muda (majira), sadaka inayohitajika, matendo ambayo kwayo kiongozi mkuu huanzisha msingi wa

imani, na mlolongo ambao kwake kiongozi mkuu hutekeleza sharti la malipizi la kuondoa hulka ya anguko na huanzisha msingi wa matendo.

Peo na yaliyomo katika msingi kwa ajili ya Masihi yameongezeka toka yale ya upeo wa familia mpaka yale ya taifa na upeo wa dunia yote. Ingawa Toleo la Ukombozi linaweza kurefushwa kwa sababu ya kushindwa kwa binadamu kutekeleza wajibu wake, Mungu hukomboa vyote vilivyopotezwa kwa kupanua upeo wake wa shughuli. Kwa mfano, pale wateule waliokuwa na jukumu la msingi wa kitaifa kwa ajili ya Masihi waliposhindwa, Mungu hakuchagua taifa jingine kwa ajili ya toleo la kitaifa. Badala yake, Mungu alianza toleo la dunia yote. Kama toleo la dunia litakamilishwa kwa mafanikio, kupitia toleo hilo, toleo la kitaifa litakombolewa wakati huo huo.

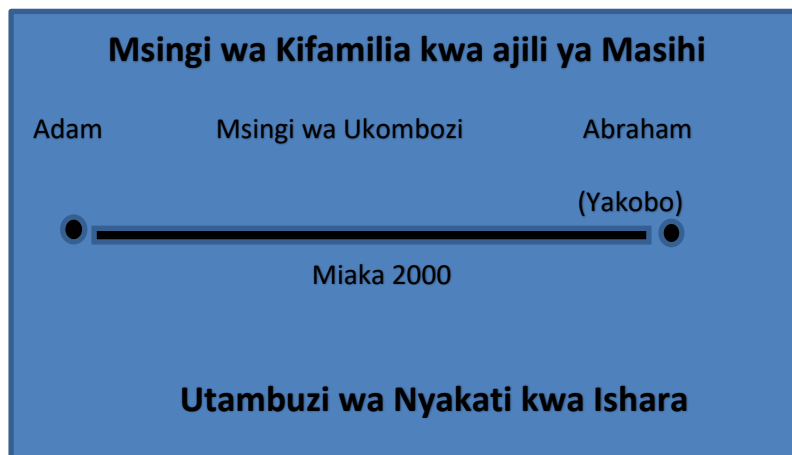

II. MGAWANYO WA ZAMA ZA TOLEO, KATIKA MSINGI WA UTAMBUZI WA NYAKATI

A. Mgawanyo wa Zama

Familia ya Abraham ilijenga msingi wa kifamilia kwa ajili ya Masihi. Kwa mara ya kwanza katika historia msingi wa ushindi ambao Mungu angeweza kufanya kazi duniani ulianzishwa. Hivyo, kwa familia ya Abraham Mungu angeweza kuanza toleo la Ukombozi. Halafu nini maana ya historia kabla ya wakati wa Abraham?

Kwa kuwa Abraham alishindwa katika sadaka ya kwanza ya kuteketeza, historia mpaka msingi wa ushindi wa Abraham ilikuwa imechukuliwa na shetani. Kwa hiyo, kipindi hicho cha historia kikawa tu cha msingi wa Toleo la ukombozi, wazawa wa Abraham wakawa watu wateule wa kutekeleza matakwa ya Mungu. Tukiangalia nyuma, kipindi toka Adam mpaka Abraham ni kipindi ambacho Mungu alianzisha msingi kwa ajili ya Toleo la Ukombozi na hivyo linaweza kuitwa zama za toleo la msingi kwa ajili ya ukombozi kupitia malipizi. Ukiangalia kwa mtazamo wa toleo la utambuzi wa nyakati ilikuwa ni zama za ishara za utambuzi wa nyakati. Katika zama hizo, Mungu alipania kujenga msingi wa kifamilia kwa ajili ya Masihi.

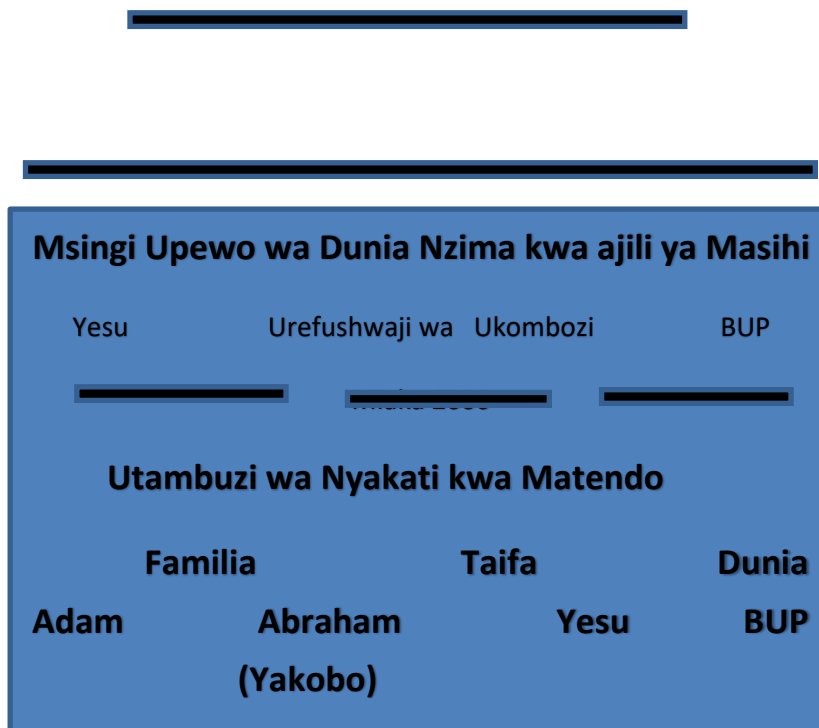

Muda toka familia ya Abraham hadi Yesu ulikuwa ni zama za toleo la Mungu kukomboa kwa njia ya malipizi zama za toleo lililopotezwa la msingi kwa ajili ya ukombozi. Kipindi hiki kinaitwa zama za Toleo la Ukombozi. Kutokana na mtazamo wa toleo la utambuzi wa nyakati, zilikuwa ni zama za taswira za utambuzi wa nyakati. Katika zama hizi, toleo la Mungu lilikuwa lijenge msingi wa kitaifa kwa ajili ya Masihi.

Yesu alikuja kutimiza toleo la ukombozi. Kama viongozi wa Waisrael wasio na walio na dini wakati wa siku za Yesu wangemfuata, toleo la Mungu la ukombozi lingekuwa limetimizwa kabisa wakati huo. Historia ya dhambi ingeisha, na historia mpya, chini ya Mungu, ingeanza, ikikamilisha maadili kwa ajili ya Uumbaji. Mbingu mpya na nchi mpya ambayo Biblia huzungumzia vingeanzishwa wakati huo. Hata hivyo, kwa sababu ya ukosefu wa imani ya watu wateule kwa Yesu, alisulibishwa na toleo la Mungu halikuweza kuhitimishwa. Yesu hakuweza kufanya lolote isipokuwa kuahidi kurudi tena, na wakristo iliwabidi wasubiri kwa matumaini ya ujio wa pili.

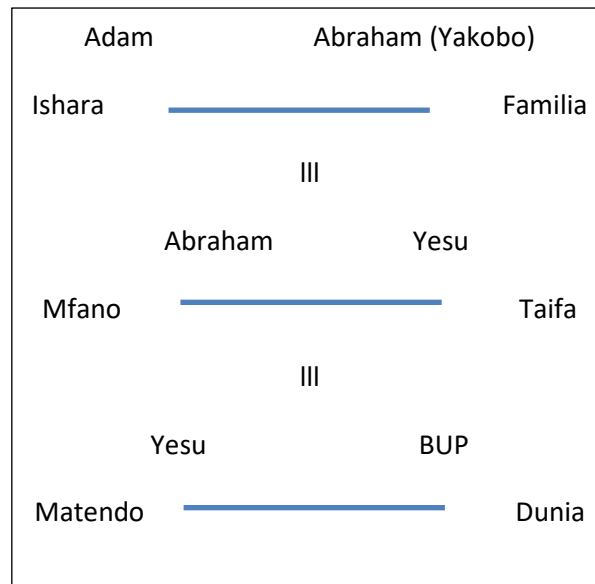
Vile vile, tangu wakati wa kusulibishwa kwa Yesu mpaka Ujio wa Pili, umekuwa ni muda wa zama za toleo la Mungu la kukomboa toleo la zama za toleo la ukombozi ambalo halikumalizwa kwa namna ya kulirefusha. Hivyo, zama hizi zinaitwa zama za toleo la urefushwaji wa ukombozi. Kutokana na mtazamo wa toleo la utambuzi wa nyakati, hizi ni zama za matendo za utambuzi wa nyakati. Katika zama hizi, Mungu alilenga kuanzisha msingi wa upeo wa dunia nzima kwa ajili ya Masihi.

B. Mifano sambamba miongoni mwa matoleo ya zama

Kama ilivyoelezwa mwanzoni mwa sura hii, zama tatu za toleo zote zimeelekezwa kwenye dhumuni la kujenga msingi kwa ajili ya Masihi. Matokeo yake, masharti sawia, matukio, watu hutokea tena kwenye mlolongo wa historia ya watu, na zama tatu za toleo huonyesha moja kwa moja mifano sambamba au utambuzi wa nyakati miongoni mwao (nyakati).

Mifano sambamba kati ya taswira za utambuzi wa nyakati (Toka kwa Abraham hadi kwa Yesu) na utambuzi wa nyakati za matendo (toka kwa Yesu hadi ujio wa pili) litaongelewa hapa, wakati mifano sambamba ya zama za utambuzi za nyakati kiishara (Adam mpaka Abraham) utaongelewa zaidi katika hatua ya juu zaidi katika kitabu cha *Mchanganuo wa Kanuni Daraja la Tano*.

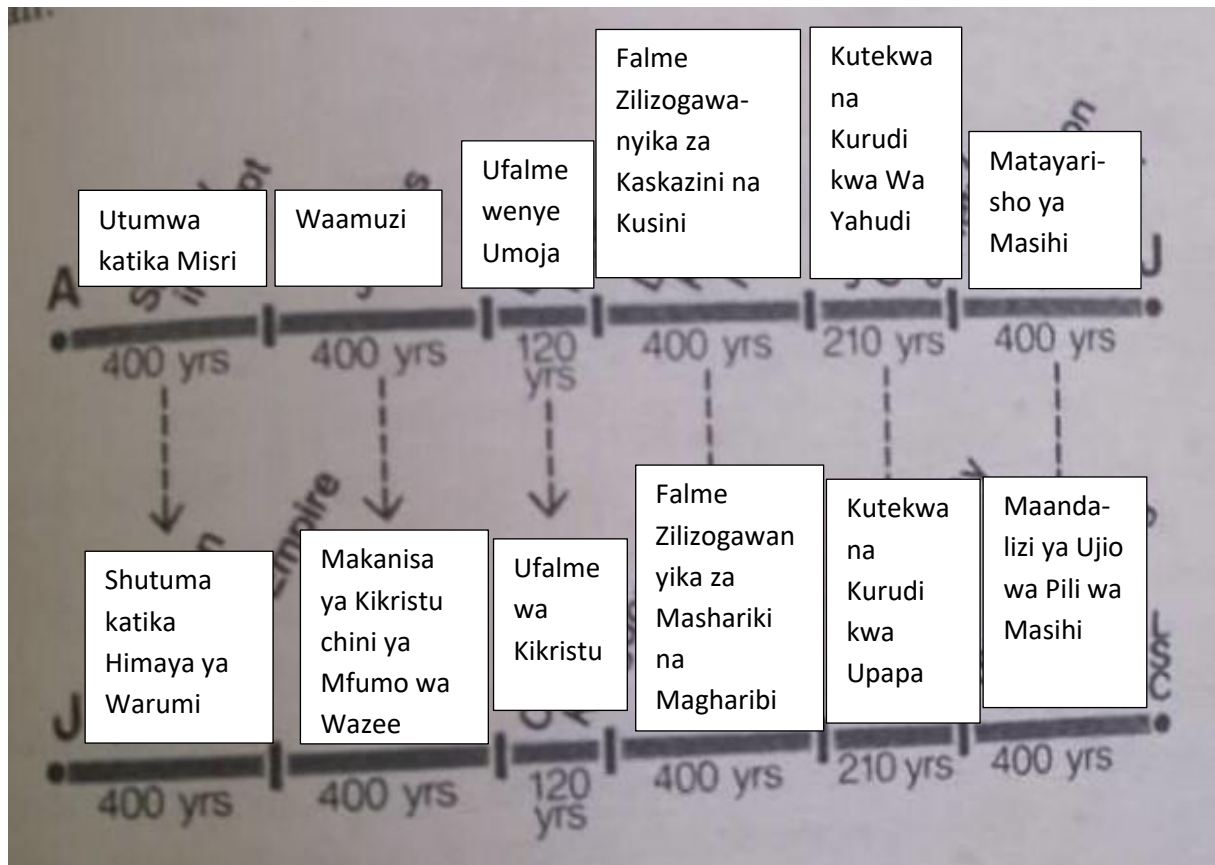

Katika Zama za Toleo la Ukombozi, Taifa kiongozi lenye wajibu wa toleo la Mungu lilikuwa ni taifa teule la Israel. Historia kiongozi (kuu) bila shaka, ilikuwa ni historia ya taifa la Israel, chini ya utamaduni wa Uyahudi. Kumbukumbu fafanuzi ya historia hiyo imo katika Agano la Kale.

Katika zama za Toleo la Kurefushwa kwa Ukombozi, watu viongozi wenye wajibu wa toleo la Mungu, halikuwa taifa la Israel, ila wale walioamini na kumfuata Yesu, Wakristo. Kwa kuwa Wakristo walirithi jukumu la Israel, wakawa Israel ya Pili. Matokeo yake, historia ya Ukristo inatoa historia kiongozi yenye maelezo ya Zama za Toleo la Urefushwaji wa Ukombozi.

Zama za Toleo la Ukombozi zimegawanywa katika vipindi vidogo sita viitwavyo: Utumwa nchini Misri, Wanasheria (Waamuzi); Ufalme wenye Umoja; Falme Zilizogawanyika za Kaskazini na Kusini; Utumwa na Kurudi kwa Wayahudi; Matayarisho ya Masihi.

Zama za Toleo la Urefushwaji wa Ukombozi pia limegawanyika katika vipindi vidogo sita vya aina kama ya mpangilio hapo nyuma; ukitoa vipindi vidogo sita, viitwavyo: Shutuma katika Himaya ya Warumi, Mekanisa ya Wakristo chini ya Mfumo wa Wazee; Ufalme wa Kikristu; Falme zilizogawanyika za Mashariki na Magharibi; Kutekwa kwa Upapa na Kurudi; na Maandalizi ya Ujio wa Pili wa Masihi.

Tofauti ya takriban miaka elfu mbili si tofauti hiyo tu kati ya historia za zama za Toleo la Ukombozi na Zama za Urefushwaji wa Ukombozi – tofauti katika historia za nyuma za taifa, mazingira, na mapokeo ya kiutamaduni pia vinahusishwa. Hata hivyo, kila kipindi cha vipindi vidogo sita katika zama za ukombozi ni kipindi cha utambuzi wa nyakati kulingana na ushabiiiano wa vipindi katika zama za urefushaji wa ukombozi.

Kila utambuzi wa nyakati maelezo yake yako hapa chini. Mashabihiano muhimu huonyesha kuwa historia ya binadamu ilikuwa inaendelea kulingana na toleo la Mungu na lililo na msisitizo makini kwa ukombozi.

1. Kipindi cha utumwa nchini Misri na kipindi cha shutuma katika himaya ya Warumi

Kipindi cha utumwa nchini Misri kilianza kama matokeo ya kushindwa kwa Abraham kutoa sadaka. Ni kipindi ambacho watoto kumi na mbili wa Yakobo na wanaukoo – sabini waliingia Misri ambayo iliashiria dunia ya Shetani ambamo wazawa wao waliteswa sana na Wamisri. Kipindi cha Shutuma katika Himaya ya Warumi kilianza kama matokeo ya kushindwa Waisrael kumwamini Yesu. Hiki ni

I. Kipindi cha Utumwa Nchini Misri (miaka 400)

Yakobo	Sabbath	Baada ya miaka 400, wahuingia Kanan	Sheria ya Musa
Watoto wanaume : 12	Kutahiri		
Wanaukoo : 70	Sadaka		

I. Kipindi cha Shutuma katika Himaya ya Warumi (miaka 400) 0 - 392 B.K

Yesu	Sabato	392 Baada ya Kristo,	Injili
Wanafunzi 12	Ushirika (Komunio	Ukristo inatangazwa	
Wafuasi 70	Takatifu) na Ubatizo	Dini la Taifa	
	Ushahidi		

kipindi ambacho mitume kumi na mbili wa Yesu, wanafunzi sabini, na wakristo wa awali walikumbwa na shutuma kali katika Himaya ya Warumi, ambayo iliwakilisha dunia ya kishetani.

Wakati wa kipindi cha miaka mia nne ya kukandamizwa nchini Misri, wateule wa Israel walichunga nafsi zao kama watu waaminifu kwa Mungu katikati ya mateso yao kwa kutimiza ibada ya kutairi, sadaka za kuteketeza, na kushika sabato. Vile vile, kwa takriban miaka mia nne wakati wa kipindi cha shutuma katika himaya ya warumi, wakristo walichunga nafsi zao kama waumini wa Mungu kwa kushika sabato, kwa kuishi maisha ya kujitoa mhanga, na kufanya sadaka za masakramenti ya komunio takatifu na ubatizo.

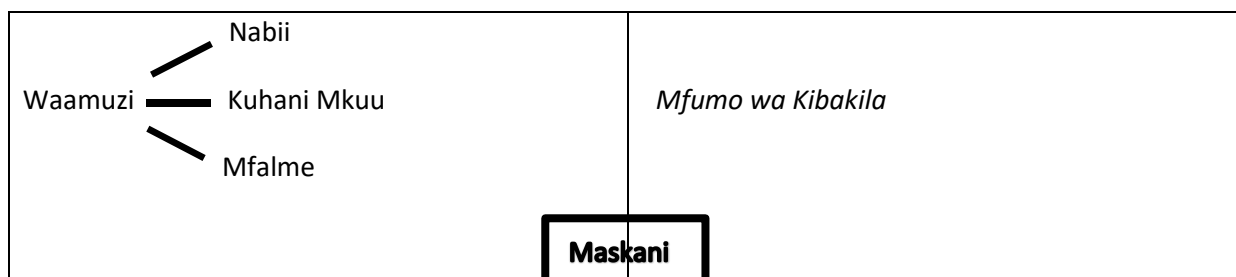
Baada ya kipindi cha utumwa nchini Misri cha miaka mia nne, Mungu alimchagua Musa kumtiisha Firauni na kuwaongoza waisrael kuelekea mazingira mapya, nchi ya Kanaan. Vile vile, ukristo, uliokuwa unashutumwa ulipata kutambulika kisheria mwaka 313 B.K na Himaya ya Warumi ilitangaza kuwa dola ya dini ya Kikristo mnamo 392 B.K (baada ya Kristo). Kwa njia hii, wakristo walikuja kukombolewa toka dunia ya Shetani kwenda Kanaan ya kiroho.

Baada ya utumwa nchini Misri, Musa alipokea Amri Kumi Mlimani Sinai, akiweka kiini cha Agano la Kale. Kwa kuheshimu tembe za mawe, Hema, na sanduku la agano, wateule wa Israel ya kwanza walijitayarisha wenyewe kumpokea Masihi. Vile vile, kuelekea mwisho wa kipindi cha shutuma katika Himaya ya Warumi, wateule wa Israel ya Pili, walikusanya maneno ya Yesu na maandishi ya mitume na kuweka Agano Jipya na makanisa yaliyoongozwa chini ya Neno, na kwa njia hiyo kuweka msingi wa muhimu kwa ajili ya Ujio wa Pili.

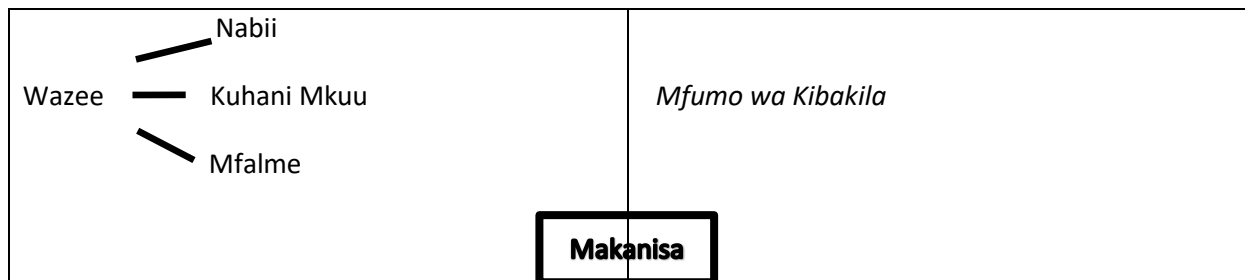
2. Kipindi cha Wanasheria (Waamuzi) na Kipindi cha Makanisa ya Kikristo chini ya Mfumo wa Wazee

Wakati wa kipindi cha miaka mia nne baada ya Yoshua na Kaleb kuwaongoza waisrael kuingia Kanaan, Taifa la Israel liliongozwa na wanasheria. Hawa wanasheria walichukua kila mmoja majukumu mengi ya kuwa Nabii, Kuhani Mkuu, na Mfalme. Wakati wa Kipindi cha Makanisa ya Kikristo chini ya Mfumo wa Wazee, Wakristo waliongozwa na Wazee, ambao kazi zao, kulingana na msimamo wa Toleo la Ukombozi, ziliendana na kushabihiana na zile za Wanasheria/Waamuzi.

II. Kipindi cha Waamuzi (miaka 400)

II. Kipindi cha Mfumo wa Wazee (miaka 400) 392 - 800 B.K.

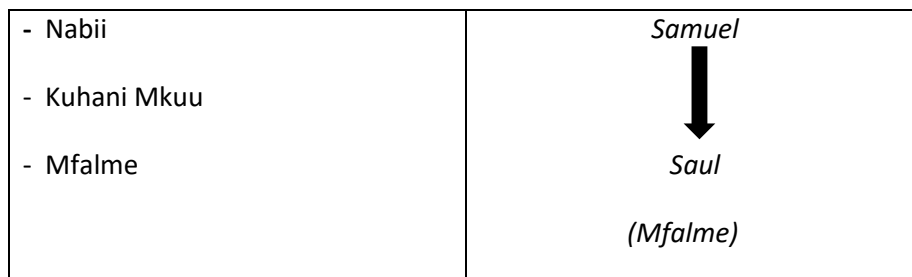

Katika Kipindi hiki cha Waamuzi, mfumo wa kikabila uliibuka nchini Israel, chini ya wanasheria na katika kigezo cha ardhi mpya iliyogawiwa kwa kila kabila. Vilevile, baada ya ukombozi wa Ukristo tokana na shutuma katika Himaya ya Warumi, injili ilisambazwa na makabila ya Kijerumani ambayo yalisogea Ulaya ya magharibi kwa sababu ya uvamizi wa karne ya nne wa Wahuni kutoka Mongolia. Huko katika nchi mpya ya Ulaya magharibi, mfumo wa Kibakila uliibuka.

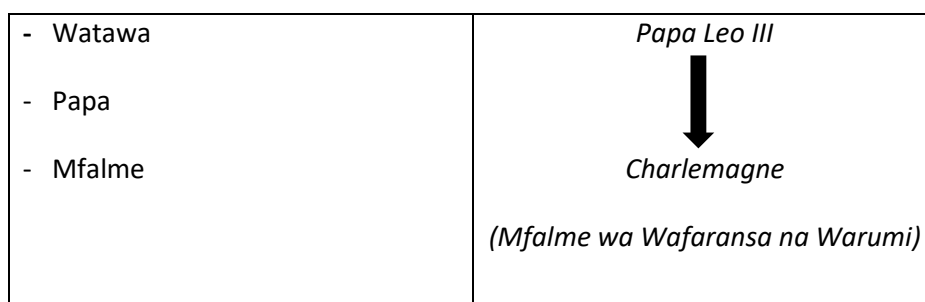
3. Kipindi cha Ufalme Ulioungana na Kipindi cha Ufalme wa Kikristo.

Kwa kuanza na mwanzo wa Muungano wa Ufalme wa Israel, kipindi ambacho Wanasheria waliongoza Israel kiliisha na jukumu la Wanasheria liligawanywa miongoni mwa manabii, kuhani mkuu, na mfalme. Vilevile, kwa kuanza kwa Kipindi cha Ufalme wa Kikristo, Kipindi cha Wazee

III. Muungano wa Ufalme (miaka 120)

Ufalme wa Kikristo (miaka 120)

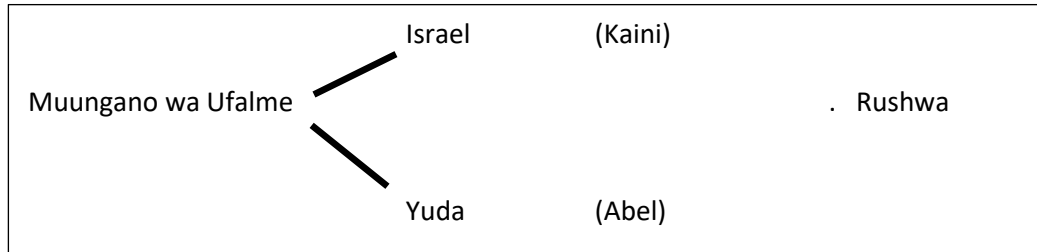

kuongoza Israel ya Pili kikaisha, na majukumu ya Wazee yaligawanywa miongoni mwa watawa, mapapa na mfalme. Kama ufalme ulioungana wa Israel ulivyoanza wakati nabii Samweli alipompaka mafuta mfalme Sauli kama mfalme wa kwanza, kulingana na amri ya Mungu kile ambacho kingetokea katika toleo la Mungu kama himaya ya muungano wa kikristo kilianza pale Papa Leo III alipomtawaza Charlemagne mfalme wa Wafaransa na Warumi.

4. *Kipindi cha Falme Zilizogawanyika za Kaskazini na Kusini; na Kipindi cha Falme Zilizogawanyika za Mashariki na Magharibi.*

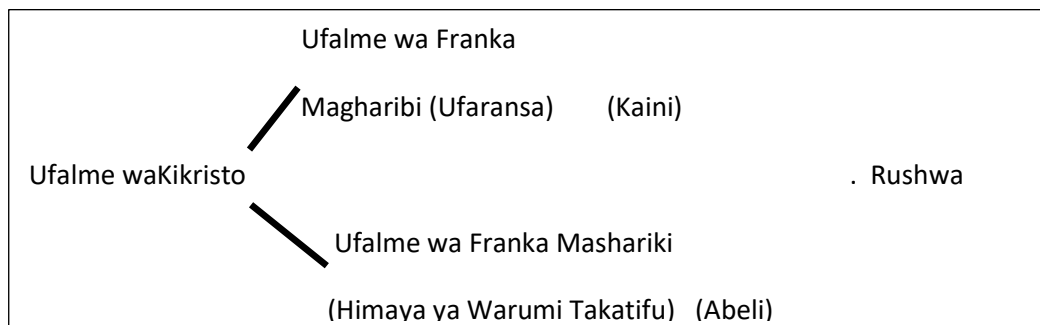
Umoja wa Ufalme za Israel, ambao ulianza na Mfalme Sauli, uliendelea chini ya Mfalme Daudi na Mfalme Suleimani (Solomon); baadae uligawanyika katika Ufalme wa Kaskazini mwa Israel, ukijengwa na makabila kumi katika nafasi ya Kaini, na Ufalme wa Kusini wa Yuda uliojengwa na makabila mawili, katika nafasi ya Abeli.

IV. Mafalme Zilizogawanywa za Kaskazini na Kusini (miaka 400)

Mafalme Zilizogawanywa za Mashariki na Magharibi

(miaka 400) 919 - 1309 Baada ya Kristo (BK)

Ufalme wa Kikristo, ambao ulianza na Charlemagne nao uligawanywa, lakini katika sehemu tatu Ufalme wa Franka Mashariki (ufalme wa Louis Mjeremani), na Ufalme wa Franka Magharibi (ufalme wa Charles Kipara), na Ufalme wa Kati (Ufalme wa Lothair) kwa sababu ya ugomvi miongoni mwa wajukuu watatu wa Charlemagne. Hata hivyo, mara baada ya kipindi cha falme zilizogawanyika kuanza chini ya Henry wa I mwaka 919, Italia ikaja kuwa chini ya utawala wa Franka Mashariki, na hivyo kutengana kulikuja kati ya falme za Frank Mashariki, au himaya ya Rumi Takatifu, na Frank Magharibi, au Ufalme wa Ufaransa, pamoja na ufalme wa mashariki katika nafasi ya Abeli na ufalme wa magharibi katika nafasi ya Kaini.

5. *Kipindi cha kutekwa Wayahudi na kurudi na kipindi cha kutekwa na kurudi kwa Upapa*

Ufalme wa kaskazini wa Israel ulianza kukosa kwake imani mara tu baada ya ufalme wa mshikamano ulipogawanyika na uliteketea kama matokeo ya kutoamini kwake (takriban 722 K.K). Ufalme wa kusini wa Yuda pia ulikosa imani. Hivyo falme hizi zilikosa kuunganika chini ya maadili ya hekalu yaliyowekwa na Mungu, na kwa hiyo wakashindwa kuanzisha msingi kwa ajili ya Masihi. Kwa hiyo, Mungu aliruhusu wachukuliwe utumwani na kuteseka mikononi mwa waasiria na wababiloni, hii ina maana kuwa, mikononi mwa dunia ya shetani. Kusini, Babiloni ilidhibiti kuanzia mwaka 608 K.K, na ilianza na Daniel na kundi dogo la watawala (605 K.K), kulianza milolongo ya kuhamisha waebrania kwenda Babiloni, ambako walikaa kwa takriban miaka sabini (Dan. 1:1-6; Yer. 25:11-12; 29:10; 39:1-10; II Wafalme 24,25). Mwaka 539 K.K, Ajemi iliiteka Babiloni na mfalme Siras alitoa amri (azimio) la kuwaachia huru wayahudi ambao walirudi nchini kwao katika makundi (misafara) mitatu katika kipindi cha miaka tisini na nne (iliyoishia mwaka 444 K.K). Hata hivyo, mpaka mageuzi yaliyoongozwa

na Malaki, hawakuweza kujiweka kama taifa ambalo lilisimamiwa na sheria na hawakuweka mila na desturi zilizokubaliwa na Mungu. Kwa mtazamo wa toleo, ni pale tu ambapo wangebadili matendo yao kulingana na sheria ndipo wangekubalika kuwa wamerudi katika nafasi yao kama watu wa Mungu. Kukamilika kwa kipindi cha kurudi kulizindua kipindi cha Matayarisho kwa ajili ya Masihi.

Toka mwisho wa kipindi cha Ufalme wa Kikristo, ambacho kilikuwa kitayarishe msingi wa dunia yote kwa ajili ya Ujio wa Pili, mpaka pale upapa ulipoanguka katika uozo mkubwa, Mungu alituma ishara nyingi – kama vile kushindwa katika Krusedi – ili kuwafanya mapapa na makuhani kutubu – lakini hawakutubu, badala yake, kwa kupata nguvu hatua kwa hatua kwa nguvu za kifalme, kulitokea mtafaruku kati ya mapapa na wafalme. Papa Bonifasi wa nane (VIII) alifarukana na mfalme wa Ufaransa, Filipo wa nne (IV), na hata alifungwa kwa muda na huyo mfalme. Mnamo 1309, Klement V, ambaye kuchaguliwa kwake kama Papa wa kwanza mfaransa kulipangwa na Filipo IV, alihamisha upapa kutoka Roma kwenda Avignon Ufaransa ya kusini. Kule mapapa waliofuata walikaa kwa takriban miaka sabini chini ya uchagizo wa wafalme wa Ufaransa. Mwaka 1377, Papa Gregori wa XI alirudisha upapa huko Roma, na hili lilizindua kipindi cha kurudi kutoka ugenini. Kwa kipindi cha miaka mia moja na arobaini kulikuwepo mitafaruku mingi, wakati mwingine kulikuwepo na mapapa watatu wakiongoza kwa wakati mmoja. Kuelekea mwisho wa kipindi hiki papa huko Roma alishapata udhibiti wa dhati katika kanisa.

6. Kipindi cha Maandalizi kwa ajili ya Masihi na kipindi cha Maandalizi kwa ajili ya Ujio wa Pili

Baada ya kurudi kutoka mateka katika Babiloni, Waisrael walijenga tena hekalu ambalo lilikuwa limevunjwa, na kwa ombi la nabii Malaki walitubu dhambi zao zilizopita za kuabudu miungu ughaibuni. Wakiongozwa na Sheria, walichochea harakati za mabadiliko na mwanzo wa kipindi cha miaka mia nne ya matayarisho kwa ajili ya Ujio wa Pili.

Kipindi cha Maandalizi kwa ajili ya Masihi (miaka 400)

- Harakati za Mabadiliko / Malaki

Kipindi cha Maandalizi kwa ajili ya Ujio wa Pili (miaka 400) 1517 - 1918 BK

- Harakati za Mabadiliko / Luther

Baada ya Papa kurudi Roma, harakati za mabadiliko zilizoamshwa na Mungu zilianza na makanisa ya kikristo yaliweka msingi wa imani wa upeo wa dunia yote kwa ajili ya ujio wa pili. Kupitia mageuzi, mawingu meusi ya zama za kati yalipenywa, na yakiamshwa na imani mpya na ya dhati, shirikisho la kueneza injili duniani kote likainuka. Kipindi cha miaka mia nne ambacho kilianza na mabadiliko (mageuzi) kinaitwa Kipindi cha Maandalizi kwa ajili ya Ujio wa Pili.

Zama za Agano la Kale ni zama ambazo imani kwa Mungu ilionyeshwa kwa nje kwa kuitikia kutoa sadaka na kuzingatia sheria. Kwa hiyo, ili kukomboa historia yote tangu Abraham katika kipindi cha maandalizi ya Masihi, Israel ya kwanza ililazimika kuteswa na mitafaruku ya nje chini ya utawala wa Uajemi, Wagiriki, Misri, Syria na Roma.

Zama za Agano Jipya ni zama ambazo mtu alitakiwa kuonyesha imani yake kwa Mungu, kwa njia ya kuitikia kwa undani kwa sala na imani chini ya msingi wa maneno ya Yesu. Kwa hiyo, kipindi cha maandalizi kwa ajili ya Ujio wa Pili, Israel ya pili lazima ikumbane na mateso ya ndani (kiroho).

Kwa kuibuka kwa utu (falsafa kiongozi ya Mwamsho kipindi cha Mageuzi) – falsafa za kutambua, na kwa kiasi fulani wakatamia uhuru wa imani baada ya mageuzi, Ukristo (Israel ya Pili) ulilazimika kukumbana na mitafaruku na vurugu. Wakristo katika kipindi hicho iliwabidi walipie mlolongo wote wa historia tangu wakati wa Yesu kwa kukabili na kushinda majaribu makali ya ndani katika maisha yao ya dini.

Wakati wa kipindi cha Maandalizi kwa ajili ya Masihi, Mungu aliiandaa Israel ya Kwanza kumpokea Masihi kwa kuchepua upya na kuifanya upya Uyahudi na kwa kumfanya nabii Malaki atabiri juu ya kuja kwa Masihi. Hata hivyo, pamoja na kwamba Mungu alilenga juhudi zake kuandaa kwa ajili ya Masihi katika Taifa la Israel, pia aliuandaa ulimwengu wote kwa ajili ya ujio wa Masihi. Miongoni mwa watu wa mataifa, Mungu alimpata Gautama Budha wa India (565-485 K.K), kujitokeza kuweka kianzio cha Ubudha kwa kuendeleza Uhindu, na alimpata Sokraites (470-399 K.K) kujitokeza kuweka kianzio cha kipindi wanafalsafa maarufu wa Ugiriki. Huko Mashariki, Mungu alimpata Konfusua (552-479 K.K) ambaye aliweka kiwango cha maadili ya binadamu na desturi kupitia Ukonfusua. Mungu kwa jinsi hii alihakikisha kila mmoja ameweka utamaduni na dini iliyokubalika katika sehemu yake na watu

Kipindi cha Maandalizi kwa ajili ya Masihi (miaka 400)

Jibu la nje kwa Mungu	Mateso na Mitafaruku ya nje
Sadaka	Uajemi, Ugiriki, Misri,
Sheria	Syria, Roma

Kipindi cha Maandalizi kwa ajili ya Ujio wa Pili (miaka 400) 1517-1918 BK

Jibu la ndani kwa Mungu	Mateso na Mitafaruku ya ndani
Imani, Maombi	Utu
Maneno ya Yesu	

ili wafanye maandalizi ya muhimu kiroho ili kumpokea Masihi. Yesu alipokuja katika msingi huo wa maandalizi, alipanika kuunganisha maeneo yote na dini mbalimbali na tamaduni katika kundi moja la utamaduni mmoja chini ya Mungu kwa kuondoa Uyahudi, Uheleni, Ubudha, Ukonfusua, na dini zote na tamaduni ambazo Mungu aliziandaa.

Mungu aliandaa dunia kwa ajili ya ujio wa Masihi kwa kuleta umoja wa nchi za dunia ya Mediteranian (Bahari ya kati) na kuendeleza Himaya ya Warumi, kwa urahisi wake wa mawasiliano katika pande zote na ukubwa wa utamaduni wake chini ya msingi wa kuwa na lugha moja (Kigiriki). Kukiwa na msingi huu wa nje tayari kupitia toleo la Mungu. Masihi alipokuja, fikra yake ingeweza kwa haraka kuenea toka Israel mpaka Roma, na kutoka Roma mpaka duniani kote.

Vilevile, mungu alifanya katika Kipindi cha Maandalizi kwa ajili ya Ujio wa Pili kuiandaa dunia pamoja

Kipindi cha Maandalizi kwaajili ya Masihi (miaka 400)

Mazingira	- Buddha
Himaya ya Warumi	- Sokraites
	- Konfusua

Mazingira

na kuwepo Ukristo. Kabla ya kuzaliwa Masihi (miaka elfu mbili iliyopita). Mungu alilazimika kutayarisha watu mbalimbali kupokea kile ambacho Masihi angefundisha. Matayarisho hayo yalifanyika katika Uyahudi, Ubudha, Ukonfusia na dini nyingine na maendeleo ya maadili ambayo Mungu aliyachochea na kusonga mbele. Maadili kiroho, na msingi wa moyo kwa ajili ya Ujio wa Pili unafanyika kupitia Ukristo. Kwa hiyo Mungu, aliitayarisha dunia kwa ajili ya Ujio wa Pili kwa kueneza Ukristo duniani kote.

Katika Kipindi cha Maandalizi kwa ajili ya Ujio wa Pili hali ya mambo ya nje iliendelezwa sana kama Msingi kwa ajili ya Ujio wa Pili wa Masihi. Mungu ameifanya kazi ya kuendeleza hali ya nje kufikia kiwango ambacho Masihi anaweza kuitumia ili kujenga Ufalme wa Mbingu. Kutenganishwa tamaduni sasa kunaunganishwa na maendeleo ya mawasiliano mamboleo usafirishaji ambao unarahisisha mwingiliano wa haraka na wa mara kwa mara wa lugha, tamaduni na mila. Moja ya maendeleo ambayo yatamsaidia Masihi maadili na njia ya kimbingu ni maendeleo ya mfumo wa dunia nzima wa mtandao wa mawasiliano. Tokea Mapinduzi ya Viwanda, maendeleo makubwa kwa takriban kila kitengo kinachoshughulikia mambo ya binadamu kimeandaa kila kitu ambacho ni cha muhimu katika kuyaweka mazingira safi (Mf. Usindikaji chakula, nguo, madawa, kujali mazingira na umeme).

Tumerejea historia za Israel ya kwanza na ya pili kama zilivyotokea katika nyakati tofauti na katika maeneo tofauti na majukumu muhimu yaliyofanywa na watu tofauti. Na bado, tunaweza kuona utambuzi wa nyakati wa kushangaza tunapolinganisha historia hizi mbili tokea kwenye mtazamo wa Toleo. Utambuzi wa nyakati huu umetokea kwa sababu zote mbili ni historia za toleo kiongozi kwa kuandaa msingi kwa ajili ya Masihi na hivyo matokeo yote mawili yamechagizwa na kuongozwa na Mungu.

